

УДК 378.018.8:347.71-051]:378.094

Ольга САБЛУК

*здобувач Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, м. Умань, Україна
e-mail: Tetyanna@ukr.net*

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ АГЕНТІВ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРОЕКОНОМІЧНИХ КОЛЕДЖАХ

У статті обґрунтовано модель та розкрито її структуру. Встановлено, що до методологічно-цільового блоку входить: мета, завдання, методологічні підходи та принципи; організаційно-технологічного: етапи, оновлений зміст, активні методи, інноваційні форми; результативно-оцінного: діагностичний інструментарій, критерії, показники, рівні та результат. Кожен з компонентів моделі покликаний вирішувати певну частину загального педагогічного завдання – формування професійної компетентності студентів.

Доведено, що обґрунтована модель відображає діалектичну цілісність та взаємозв'язок усіх її блоків та компонентів, зміст яких складають процеси, спрямовані на послідовне усвідомлення особистістю власного способу життєдіяльності і професіоналізації як умов досягнення життєвих цілей, нових можливостей самовираження в професійній діяльності, своїх можливостей і обмежень як суб'єкта комерційної діяльності.

Ключові слова: модель, формування, процес, професійна компетентність, агенти комерційної діяльності, коледж, агроекономічний коледж.

Побудова теоретичної моделі, тобто створення теорії будь-якої системи, включає в себе, визначення її місця (функцій, зв'язків) в метасистемі (системі більш високого ієрархічного рівня); по-друге, визначення оптимального набору властивостей компонентів, що забезпечують ефективне функціонування системи та її розвиток; по-третє, встановлення зв'язків між цими компонентами.

На думку Є. Максимова, в основі конструювання і використання педагогічних моделей лежить філософський метод абстрагування [11, 37].

Процедурність створення моделі ґрунтується на певних алгоритмах, прийнятих у педагогічному моделюванні О. Баглай [2], О. Богоніс [3].

Проте, головною підставою моделювання процесу формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності в агроекономічних коледжах є вимоги суспільства до якості їх професійної підготовки.

У педагогіці під поняттям «моделювання» зазвичай розуміється побудова копій, моделей педагогічних матеріалів, явищ і процесів, схематичного зображення досліджуваних педагогічних систем (Н. Боярчук, Л. Дарбасова, О. Загіка, В. Кремень, З. Курлянд, В. Кушнір, Є. Максимов, К. Михасюк, А. Нісімчук, І. Стаднійчук, С. Стеблюк, В. Шинкарук та ін.). Науковці переконані, що модель відображає системний склад елементів процесу; відтворюючі елементи системи; характер зв'язків між елементами системи; функції, що виконуються елементами і моделлю в цілому;

умови, за яких можна здійснити означений процес.

У рамках нашого дослідження модель розглядається як образ реального об'єкта, що має певну схожість з ним в окремих елементах, як абстрактний прообраз діяльності, яку необхідно здійснити в майбутньому.

Виходячи з того, що освіту в коледжі прийнято розглядати як педагогічну систему, розглядатимемо модель формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності як важливу частину цієї системи.

Мета – обґрунтувати модель формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності та розкрити її структуру.

Процес формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності в агроекономічних коледжах представимо у вигляді структурної моделі. Це узгоджується із розробленими моделями, дотичними до предмету нашого дослідження: модель формування професійної компетентності майбутніх бухгалтерів (К. Михасюк [12]), модель підготовки до професійного спілкування майбутніх фахівців агроекономічного профілю (А. Кучер [10]), модель формування особистісної готовності студентів до підприємницької діяльності (Т. Хащенко [16]).

Аналіз моделей, запропонованих вищезазначеними науковцям показав необхідність виокремити такі блоки моделі: методологічно-цільовий, організаційно-технологічний, результативно-оцінний.

Методологічно-цільовий блок включає мету, завдання, підходи, принципи формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності.

Першим елементом блоку є мета. Вона визначається соціальним замовленням і вимогами Державного освітнього стандарту на підготовку фахівців вищої кваліфікації. Декомпозиція мети дозволила А. Кучер виділити три основні навчальні цілі: пізнавальну – усвідомити сутність та особливості професійного спілкування економіста-аграрника, його компонентів і засобів, розвинути уявлення про форми й види цього спілкування і техніку проведення найпоширеніших із них; практичну – сформувати в майбутніх економістів уміння професійного спілкування, розвинути здібності, що сприятимуть ефективному спілкуванню; мотиваційну – вплинути на становлення в майбутніх фахівців бажання оволодіти на високому рівні вміннями професійного спілкування, осмислити важливість цих умінь і стимулювати їх самовдосконалення й саморозвиток [9, 95].

Серед методологічних підходів моделі визначено такі: системний, компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний.

Системний підхід (В. Андрущенко, Ю. Бабанський, Л. Гаврутенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, І. Козловська, О. Кошук, А. Кучер, І. Підласий, І. Стаднійчук, С. Стеблюк та ін.) полягає в дослідженні об'єкта як цілісної множини елементів у сукупності відношень і зв'язків між ними [9, 94], вимагає розглядати всі компоненти педагогічного процесу в єдності закономірних взаємозв'язків з опорою на загальну теорію управління складними динамічними системами і є важливим чинником оптимізації навчально-виховного процесу [13, 66], спрямовано на розкриття цілісності об'єкта, вияв його внутрішніх елементів та зв'язків між ними; аналіз явищ і процесів у певній системі, що дає можливість упорядкувати їх та розглядати як єдине ціле, у взаємодії і зв'язку між собою; передбачає, що відносно самостійні компоненти педагогічного процесу розглядаються не ізольовано, а в їх взаємозв'язку і це дозволяє виявити системні властивості й якісні характеристики окремих елементів, які складають систему [8, 102].

Отже, системний підхід дозволяє інтегрувати різні модальності комерсанта – індивіда, особистості, індивідуальності і професіоналізму, з'єднує уявлення про особистість в житті, на життєвому шляху і в професійній діяльності.

Компетентнісний підхід (Н. Бібик, О. Богоніс, М. Головань, П. Горкуненко, І. Демура, І. Доброскок, М. Кадемія, О. Лазарєв, О. Овчарук, Л. Омельченко, В. Петрук, О. Пометун, І. Родигіна, І. Стад-

нійчук, В. Ягупов та ін.) є загально визнаним концептуальним вектором модернізаційного розвитку освіти в Україні. Особливістю цього підходу у професійній освіті і навчанні є гуманістична, гуманітарна і практична спрямованість на забезпечення професійного розвитку і самоствердження особистості [17, 43].

У нашому дослідженні реалізація компетентнісного підходу передбачає зміщення акцентів з накопичення у майбутніх спеціалістів нормативно визначених знань, умінь та навичок до формування і розвитку здатностей творчої професійної діяльності.

Особистісно орієнтований підхід (І. Бех, О. Дубасенюк, А. Коробченко, О. Пехота, І. Підласий та ін.) спирається на розуміння суб'єкта не просто як джерела активності, а як центру перетворення якості особистості, що виникає через розв'язання суперечності між можливостями, особливостями, домаганнями, мотивами і вимогами діяльності, що висувуються суспільством до її виконавця [16, 120].

В основі особистісно орієнтованого підходу в освіті лежить перехід від суб'єкт-об'єктних відносин до суб'єкт-суб'єктних відносин у процесі навчання і виховання. В рамках перших відносин «суб'єкт-об'єкт», як правило, мова йде про педагогічний вплив педагога на студента з метою досягнення навчальних цілей і формування в особистості заданих якостей, а в «суб'єкт-суб'єктних» відносинах викладач і студент виступають в процесі навчання в якості повноправних суб'єктів [5, 72].

Особистісно орієнтований підхід надає можливості кожному студентові, з урахуванням його здібностей, нахилів, інтересів, цілей та ціннісних орієнтацій, реалізувати себе в пізнавальній та навчальній діяльності; стимулювати до самопізнання, самовиховання та самовдосконалення. У нього з'являється можливість до саморефлексії, оцінки своїх вчинків та поведінки [14, 45].

Цей підхід дозволяє усвідомити студенту себе особистістю, що саморозвивається, виявити і розкрити власні можливості, своє «Я» [7, 106].

Дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності агроекономічних коледжів потребує опори на діяльнісний підхід, який розглядали Л. Гаврутенко, Л. Дарбасова, М. Коляда, Г. Костишина, Н. Мойсеюк, Л. Момот, Г. Румянцева, І. Стаднійчук та ін. Діяльнісний підхід, на думку науковців, є неодмінною умовою освіти, розвитку, функціонування будь-якої якості особистості.

Активність студентів, проявляючись у діяльності, характеризує ступінь їх участі в ній і створює необхідні умови для розвитку пізнавальної

самостійності, в той час як самостійність, показуючи характер участі в діяльності, сприяє формуванню пізнавальної активності. Ці поняття є взаємодоповнюючими й існують у нерозривній єдності [5, 38].

У контексті дослідження С. Стеблюка, діяльнісний підхід дає змогу: забезпечити цілеспрямоване володіння економічними знаннями в процесі викладання дисциплін економічного циклу; здійснити квазіпрофесійну діяльність; удосконалити практичну підготовку студентів [14, 46].

Стаднійчук І. розглядає основні поняття діяльнісного підходу [15, 94].

Аналіз теорії діяльності дає підстави стверджувати, що застосування діяльнісного підходу є важливим у вирішенні проблем формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності агроекономічних коледжів, оскільки він передбачає, що засобом навчання й розвитку особистості стає активна творча професійно спрямована діяльність студента, у процесі якої він не стільки засвоює готові знання, уміння й навички, скільки оволодіває способами цього засвоєння, мислення та діяльності, розвиває власний творчий потенціал, формує професійні якості.

Вищезазначені підходи дозволяють визначити, конкретизувати і співвіднести вимоги кваліфікаційних характеристик, стандартів освіти, компонентів професійної діяльності, її домінуючих видів, професійно важливих якостей, значущих особистісних якостей, інтересів, нахилів, здібностей фахівців.

У методологічно-цільовому блоці виокремлені загальні та специфічні принципи. До групи загальних увійшли такі принципи, які мають в певному сенсі універсальний характер і безпосередньо пов'язані з усіма закономірностями формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності. Їх виділення вважаємо цілком обґрунтованим з таких причин. По-перше, всі закономірності мають загальне методологічне підґрунтя (філософське, загальнопедагогічне тощо), яке і обумовлює сукупність загальних принципів. По-друге, цілісність будь-якої педагогічної теорії, в тому числі і теорії формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності, вимагає узагальнення отриманих в ході дослідження закономірностей і не допускає їх остаточної розрізненості. «Перетин» виявлених закономірностей і визначає групу загальних принципів. По-третє, принципи визначають правила здійснення практичної діяльності, а оскільки практика єдина, то необхідні, перш за все, загальні принципи. По-четверте, виявлення тільки специфічних принципів для кожної зако-

номірності не забезпечує повноти їх системи, оскільки її наповнення не дорівнює простій сумі цих груп принципів, потрібні ще загальні принципи. Таким чином, уявлення змістово-сислового наповнення процесу формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності дозволяє грамотно організувати освітній процес і отримати результат, відповідний спільній меті.

Вважаємо за доцільне виокремити такі загальні принципи: наступності, що передбачає збагачення засобів, форм і методів, акумулює позитивні результати на всіх рівнях управління педагогічним процесом; цілеспрямованості – відповідність змісту навчання і виховання, форм і методів організації навчання головним завданням підготовки фахівця; систематичності і послідовності – послідовне оволодіння знаннями, вміннями, навичками і одночасне їх застосування на практиці; свідомості, який може бути реалізований, якщо студенти отримують знання не в готовому вигляді, а з'ясовують загальні умови їх походження; науковості передбачає достатній рівень достовірної навчальної інформації, пов'язаної з економічними знаннями; системності, що забезпечує системну організацію змістово-технологічного забезпечення формування професійно важливих якостей фахівців агроекономічного профілю; комплексності (міждисциплінарності), що передбачає не тільки отримання економічних знань, а й більш глибокий підхід до отриманих знань.

Нами використано такі специфічні принципи: сходження до нового знання в процесі самостійного пошуку, за допомогою якого розкривається логіка навчання, тобто навчання перетворюється в процес розвитку і поглиблення особистісного досвіду студента; рефлексивності, який дозволяє студенту усвідомити свою індивідуальність і призначення, оскільки студент проявляє себе в тих пріоритетних для нього сферах буття і способах діяльності, які притаманні його індивідуальності. Спираючись на це, ми в роботі зі студентами намагалися не просто навчити їх оцінювати знання, але відстежувати надалі результати своєї роботи, узгоджуючи їх з цілями і завданнями всього процесу навчання; принцип врахування взаємозв'язку системи агроекономічної підготовки фахівців і системи їх професійної діяльності. Цей принцип забезпечує важливу роль практики у формуванні професійно важливих якостей і, таким чином, вимагає особливої уваги при її організації; принцип комплексного впливу на мотиваційну, ціннісну, когнітивну, діяльнісну сферу особистості майбутнього фахівця, що передбачає формування професійних цінностей та ідеалів особистості, усвідомлення

майбутніми фахівцями соціальної значущості економічної праці в аграрному секторі; виховання почуття любові до землі, поваги до сільськогосподарської праці, розвиток і підтримка в свідомості особистості студента прагнення до активної творчої професійної діяльності.

Організаційно-технологічний блок моделі включає етапи, зміст, форми, методи формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності в агроекономічних коледжах.

Реалізація мети та формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності в агроекономічних коледжах передбачала поступове просування студентів від епізодичних проб і досягнень в діяльності з формування професійної компетентності до вироблення їх власної системи і включенню її в спосіб життя. Відповідно до цієї логіки, для формування професійної компетентності студентів виділені три етапи: орієнтувальний (етап становлення мотиву, провідних цінностей, потреб у розвитку творчих сил), стимулюючий (етап отримання знань, основних прийомів самовдосконалення, уявлень про свої можливості у професійній діяльності) і практико-творчий (етап набуття досвіду самовдосконалення, саморегуляції, досягнення мети саморозвитку).

На першому етапі (орієнтувальному), метою якого виступає формування привабливого образу комерсанта і комерційної діяльності, підвищення ставлення до комерційної діяльності (її привабливості або неприйнятності), рефлексія власних обмежень і можливостей як суб'єкта комерційної діяльності; усвідомлення власного способу життєдіяльності як умови досягнення життєвих цілей. Основними завданнями цього етапу є: забезпечення інформованості про особливості комерційної діяльності та її вимоги до особистості комерсанта, пробудження (підкріплення) інтересу до комерції як можливості самостійно конструювати життєву і професійну траєкторію, умови своєї життєдіяльності. Основними методами етапу виступають: робота в малих групах (групове моделювання); складання автопортретів в символічній формі, загальногрупова дискусія, різні форми самопрезентації, виконання індивідуальних завдань.

Метою другого етапу (стимулюючого) є розвиток критеріїв сформованості професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності в агроекономічних коледжах, необхідних для ефективного здійснення комерційної діяльності. Завдання цього етапу – розвиток професійної компетентності, гнучкості, оволодіння практичними навичками саморегуляції в стресах. В

якості основних методів використовуються: рольові та ділові ігри, в тому числі із застосуванням відеотренінгу, завдання на прийняття групових рішень, невербальні техніки, загальногрупова дискусія.

На третьому етапі (практико-творчому) основна мета полягала у формуванні нової самооцінки на основі досвіду, отриманого в процесі групової роботи, проектування комерційної діяльності як однієї з альтернатив професійного майбутнього. Завдання цього етапу полягали в переструктуруванні «Я-образу» комерсанта на основі нового досвіду, переоцінка своєї здатності до комерційної діяльності, усвідомлення на основі досвіду, набутого на попередніх етапах, своїх ресурсів і напрямів саморозвитку, проектування можливих варіантів свого професійного майбутнього, проектування комерційної діяльності як одного з варіантів цього майбутнього. Основні методи – робота в малих групах, вправи на розвиток креативності, самопрезентація «Я – комерсант», складання «портретів», написання та обговорення в групі індивідуальних есе, індивідуальні завдання (на оцінку власної життєвої перспективи на побудову життєвої траєкторії і цілепокладання), невербальні техніки (символічне зображення минулого, сьогодення і майбутнього), дискусія.

Сукупність цілей, цінностей і принципів формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності дозволяє точніше уявити основні напрями і зміст цього процесу, механізми реалізації висунутих завдань в реальному педагогічному процесі агроекономічного коледжу. Зміст цього процесу розуміється як система знань, переконань, навичок, якостей і рис особистості, стійких звичок поведінки, якими повинні оволодіти студенти відповідно до поставлених цілей і завдань. Зміст орієнтований на соціальне замовлення, на те, яким бачить суспільство випускника агроекономічного коледжу, які цінності, смисли, риси, особистісні якості він повинен втілювати в собі.

В якості змісту навчання виступають навчальна інформація (матеріал) і комплекс завдань, які забезпечують в сукупності потенційні можливості засвоєння певної системи знань, оволодіння певною системою умінь і навичок, формування певних світоглядних, громадянських і професійно значущих особистих якостей.

Зміст навчального матеріалу може бути засвоєний різними способами, за допомогою різних засобів навчання. Отже, проблема вибору шляхів, які допоможуть успішно і продуктивно навчати і вчитися, стоїть перед кожним викладачем і студентом [1, 266].

До того ж зміст навчання має проектуватися як предмет діяльності студента, передбачаючи перехід від навчальної через квазіпрофесійну (моделювання професійної) до професійної діяльності [6, 138].

Застосування моделі виправдано при вивченні професійних, спеціальних дисциплін і, звичайно, в процесі виробничого навчання і виробничих практик. Ця парадигма в найбільшій мірі орієнтована на підготовку студентів коледжів. Визначальна роль відводиться оновленому змісту дисциплін «Комерційна діяльність», «Підприємницька діяльність», «Комерційне товарознавство», «Ринкові дослідження», «Комунікаційна діяльність» та спецсеминару «Професійна діяльність комерсанта».

Особливості праці майбутнього комерсанта (самостійність, підвищена відповідальність, ризиковий характер, інноваційність тощо), динамічність змін в характері і змісті його праці під впливом розвитку ринкових відносин, визначають нові вимоги до використання в процесі навчання нетрадиційних форм і методів організації освітнього процесу.

Проте, в ході дослідження ми прийшли до висновку, що навчання студентів комерційної діяльності є процесом багатограним і непередбачуваним, який вимагає застосування інноваційних форм та активних методів виходячи з особливостей комерційної діяльності, яка передбачає: дії в умовах нетипових, екстремальних економічних ситуацій, освоєння великих обсягів соціальної, економічної і фінансової інформації, вміння ризикувати і прораховувати ступінь ризику, прийняття рішень інноваційного характеру тощо.

У процесі дослідження застосовано такі інноваційні форми: лекційно-практична, лекції-бесіди, лекції-конференції, ток-шоу, круглі столи, підготовка есе, індивідуальну та самостійну роботу, індивідуальне портфоліо, індивідуальні програми, творчі роботи студентів з особистісного і професійного самовдосконалення, Дні і тижні фахівця, професійні декади відділень, зустрічі з працівниками-практиками і роботодавцями; професійні клуби, «Ярмарки знань», психологічні тренінги, перегляд відеофільму; активні методи: проектні

завдання, метод мозкового штурму, заняття в ігровій формі, ситуаційне навчання, проблемний метод тощо.

У зв'язку з тим, що комерційна діяльність складно детермінована, і особистісна готовність до неї є не єдиною її детермінантою, зміни, відповідні об'єктивним критерієм, можуть наступити не відразу після застосування нововведень, а в значно відстроченій перспективі. Тому безпосередньо після реалізації нововведень оцінка її результатів може бути здійснена тільки за позитивною динамікою вимірюваних особистісних змінних, і, перш за все, за зростанням привабливості для особистості комерційної діяльності, усунення амбівалентності по відношенню до комерційної діяльності (суперечливого ставлення до неї, при якому одні сторони комерційної діяльності є привабливими, а інші – неприйнятними для особистості), а також за позитивною динамікою самооцінки особистості власної здатності до комерційної діяльності. Ця оцінка здійснюється під час апробації моделі за результативно-оцінним блоком, який включає діагностичний інструментарій, критерії: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-компетентнісний, особистісно-діяльнісний, їх показники та рівні (високий, середній та низький).

Результатом моделі є підвищення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності в агроекономічному коледжі.

Отже, розроблена модель формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності в агроекономічному коледжі охоплює такі блоки та їх складники: методологічно-цільовий (мета, завдання, підходи, принципи), змістово-технологічний (етапи, зміст, форми, методи), результативно-оцінний (методичний інструментарій, критерії, показники, рівні, результат). Основною ознакою моделі в контексті нашого дослідження є діалектична цілісність та взаємозв'язок усіх її блоків та компонентів.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у апробації та експериментальній перевірці моделі формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності в агроекономічному коледжі.

Список використаних джерел

1. Ахмадалиев А. У. Формирование профессиональной компетентности будущих младших специалистов. *Молодой ученый*. 2012. № 9. Сентябрь. С. 266–269.
2. Баглай О. І. Формування готовності майбутніх фахівців міжнародного туризму до міжкультурного спілкування у професійній підготовці: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2013. 306 с.
3. Богоніс О. М. Модель формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу в коледжі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2017. Вип. 2. С. 29–33.
4. Вітер С. Вимоги до майбутніх фахівців економічного профілю та якості їх професійної підготовки в умовах сьогодення. *Молодь і ринок*. 2012. № 4. С. 149–153.

5. Дарбасова Л. А. Педагогические условия развития познавательной самостоятельности студентов аграрного вуза: дис. ... канд. пед. наук. Якутск, 2010. 167 с.
6. Коростелін М. О. Технологія формування готовності майбутніх фахівців з товарознавства та комерційної діяльності до попередження конфліктів у професійній діяльності. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2014. Вип. 3. С. 134–143.
7. Коростелін М. О. Формування готовності майбутніх фахівців з товарознавства та комерційної діяльності до попередження конфліктів у професійній діяльності: дис. ... канд. пед. наук. Слов'янськ, 2015. 357 с.
8. Кошук О. Методологічні засади дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх інженерів з механізації сільськогосподарського виробництва. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2017. № 3. С. 98–105.
9. Кучер А. В. Концептуальна модель формування вмінь професійного спілкування майбутніх фахівців агроекономічного профілю. *Молодь і ринок*. 2012. № 10. С. 170–175.
10. Кучер А. В. Підготовка до професійного спілкування студентів агроекономічного як об'єкт педагогічного управління. *Системний підхід у професійній підготовці фахівців галузевих напрямків*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Полтава, 16 бер. 2016 р.). Полтава: ПДАА, 2016. С. 94–99.
11. Максимов Е. В. Подготовка будущих специалистов сферы экономики и менеджмента к предпринимательской деятельности в условиях высшего профессионального образования: дис. ... канд. пед. наук. Чебоксары, 2011. 269 с.
12. Михасюк К. В. Формування професійної компетентності майбутніх бухгалтерів у процесі навчально-виробничої практики в коледжах економічного профілю: дис. ... канд. пед. наук. Рівне, 2016. 294 с.
13. Підласий А. І. Оптимізація навчально-виховного процесу: педагогічні інновації. *Освіта і управління*. 1999. Т. 3, № 4. С. 59–68.
14. Стеблюк С. В., Староста В. І. Педагогічні умови економічної підготовки майбутніх фахівців сфери кооперації у коледжі: монографія. Ужгород: Goverla, 2017. 168 с.
15. Стаднійчук І. П. Формування технічної компетентності техніків-механіків у процесі професійної підготовки в аграрних коледжах: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2017. 311 с.
16. Хащенко Т. Г. Личностная готовность студентов к предпринимательской деятельности: психологическое содержание и условия формирования: дис. ... д-ра психол. наук. Тамбов, 2012. 428 с.
17. Яковенко О. І. Формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі практичної підготовки: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2015. 329 с.

References

1. Axmadaly`ev A. U. (2012). Formy`rovany`e professy`onal`noy kompetentnosti` budushhy`x mladshy`x specy`aly`stov. *Molodoj uchenyj*. № 9. Sentyabr`. pp. 266–269.
2. Baglaj O. I. (2013). Formuvannya gotovnosti majbutnix faxivciv mizhnarodnogo tury`zmu do mizhkul`turnogo spilkuvannya u profesijnij pidgotovci: dy`s. ... kand. ped. nauk. Ky`yiv. 306 p.
3. Bogonis O. M. (2017). Model` formuvannya ekonomichnoyi kompetentnosti majbutnix molodshy`x specialistiv gotel`nogo ta restorannogo servisu v koledzhi. *Naukovy`j visny`k Uzhgorods`kogo universy`tetu. Seriya: Pedagogika. Social`na robota*. Vy`p. 2. pp. 29–33.
4. Viter S. (2012). Vy`mogy` do majbutnix faxivciv ekonomichnogo profilyu ta yakosti yix profesijnoyi pidgotovky` v umovax s`ogodennya. *Molod` i ry`nok*. № 4. pp. 149–153.
5. Darbasova L. A. (2010). Pedagogy` chesky`e uslovy`ya razvy`ty`ya poznavatel`noj samostoyatel`nosti` studentov agrarnogo vuza: dy`s. ... kand. ped. nauk. Yakutsk, 167 p.
6. Korostelin M. O. (2014). Texnologiya formuvannya gotovnosti majbutnix faxivciv z tovaroznavstva ta komercijnoyi diyal`nosti do poperedzhennya konfliktiv u profesijnij diyal`nosti. *Naukovi zapy`sky` Berdyans`kogo derzhavnogo pedagogichnogo universy`tetu. Seriya: Pedagogichni nauky`*. Vy`p. 3. pp. 134–143.
7. Korostelin M. O. (2015). Formuvannya gotovnosti majbutnix faxivciv z tovaroznavstva ta komercijnoyi diyal`nosti do poperedzhennya konfliktiv u profesijnij diyal`nosti: dy`s. ... kand. ped. nauk. Slov`yans`k, 357 p.
8. Koshuk O. (2017). Metodologichni zasady` doslidzhennya problemy` formuvannya profesijnoyi kompetentnosti majbutnix inzheneriv z mexanizaciyi sil`s`kogospodars`kogo vy`robny`cztva. *Naukovi zapy`sky`*. Seriya: Pedagogika. #№3. pp. 98–105.
9. Kucher A. V. (2012). Konceptual`na model` formuvannya vmin` profesijnogo spilkuvannya majbutnix faxivciv agroekonomichnogo profilyu. *Molod` i ry`nok*. №10. pp. 170–175.
10. Kucher A. V. (2016). Pidgotovka do profesijnogo spilkuvannya studentiv agroekonomichnogo yak ob`yekt pedagogichnogo upravlinnya. *Sy`stemny`j pidxid u profesijnij pidgotovci faxivciv galuzevy`x napryamkiv: materialy` Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf. (Poltava, 16 ber. 2016 r.)*. Poltava: PDAА, pp. 94–99.
11. Maksy`mov E. V. (2011). Podgotovka budushhy`x specy`aly`stov sfery` ekonomy`ky` y` menedzhmenta k predpny`matel`skoj deyatel`nosti` v uslovy`yax vysshego professy`onal`nogo obrazovany`ya: dy`s. ... kand. ped. nauk. Cheboksary, 269 p.
12. My`xasyuk K. V. (2016). Formuvannya profesijnoyi kompetentnosti majbutnix buxgalteriv u procesi navchal`no-vy`robny`choyi prakty`ky` v koledzhax ekonomichnogo profilyu: dy`s. ... kand. ped. nauk. Rivne, 294 p.
13. Pidlasy`j A. I. (1999). Opty`mizaciya navchal`no-vy`xovnogo procesu: pedagogichni innovaciyi. *Osvita i upravlinnya*. Т. 3, № 4. pp. 59–68.
14. Steblyuk S. V., Starosta V. I. (2017). Pedagogichni umovy` ekonomichnoyi pidgotovky` majbutnix faxivciv sfery` kooperaciyi u koledzhi: monografiya. Uzhgorod: Goverla, 168 p.
15. Stadnijchuk I. P. (2017). Formuvannya texnichnoyi kompetentnosti texnikiv-mexanikiv u procesi profesijnoyi pidgotovky` v agrarny`x koledzhax: dy`s. ... kand. ped. nauk. Ky`yiv, 311 p.
16. Xashhenko T. G. (2012). Ly`chnostnaya gotovnost` studentov k predpny`matel`skoj deyatel`nosti`: psy`xology` chesкое soderzhany`e y` uslovy`ya formy`rovany`ya: dy`s. ... d-ra psy`xol. nauk. Tambov, 428 p.
17. Yakovenko O. I. (2015). Formuvannya profesijnoyi kompetentnosti majbutnix ekonomistiv u procesi prakty`chnoyi pidgotovky`: dy`s. ... kand. ped. nauk. Ky`yiv, 329 p.

Ольга Саблук. Модель формування професійної компетентності майбутніх агентів комерційної діяльності в агроекономічних коледжах

В статті обґрунтована модель і розкрито її структуру. Установлено, що в методологічно-цільовий блок входить: ціль, завдання, методологічні підходи і принципи, організаційно-технологічний: етапи, оновлене зміст, активні методи, інноваційні форми; результативно-оцінювальний: діагностичний інструментарій, критерії, показники, рівні і результат. Кожен з компонентів моделі призначений вирішувати певну частину загальної педагогічної задачі – формування професійної компетентності студентів.

Доказано, що обґрунтована модель відображає діалектичну цілісність і взаємозв'язок всіх її блоків і компонентів, зміст яких складають процеси, спрямовані на послідовне усвідомлення особистістю власного образу життя і професіоналізації як умов досягнення життєвих цілей, нових можливостей самовираження в комерційній діяльності, своїх можливостей і обмежень як суб'єкта комерційної діяльності.

Ключові слова: модель, формування, процес, професійна компетентність, агенти комерційної діяльності, коледж, агроекономічний коледж.

Olga Sablyuk. Model of formation of professional competence of future agents of commercial activity in agroeconomic colleges

The article substantiates the model and reveals its structure: methodological-target, organizational-technological, productive-evaluative. It is established that the methodological-target block includes: purpose, task, methodological approaches and principles; organizational and technological: stages, updated content, active methods, innovative forms; productive-evaluative: diagnostic tools, criteria, indicators, levels and result. Each of the components of the model is intended to solve a certain part of the general pedagogical task – the formation of professional competence of students.

The main reason for modeling the process of forming the professional competence of future agents of commercial activity in agroeconomic colleges is the society's demands for the quality of their professional training. It is proved that a substantiated model reflects the dialectical integrity and interconnection of all its units and components, the content of which consist of processes aimed at the consistent awareness of the personality of their own way of life, new opportunities for self-expression in commercial activities, their capabilities and limitations as a subject of commercial activity.

Key words: model, formation, process, professional competence, agents of commercial activity, college, agroeconomic college.

УДК 37.091.4 Сухомлинський: 37.016:821.161.2

Анатолій СИТЧЕНКО

*доктор педагогічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи Миколаївського
національного університету імені В. О. Сухомлинського,
м. Миколаїв, Україна*

**ІДЕЇ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У КОНТЕКСТІ
ПРОДУКТИВНОГО НАВЧАННЯ ЛІТЕРАТУРИ**

У статті узагальнено ідеї В. О. Сухомлинського щодо продуктивного навчання у шкільному курсі літератури, звертаючи увагу на питання керівництва педагогічним процесом, особливості розумового виховання читачів при вивченні літературного твору, викладено основні правила цієї роботи за системою великого педагога. Перспективність ідей Василя сухомлинського показана у зв'язку із сучасними концепціями вільного навчання і виховання (філософія педагогічної дії І. Зязюна), компетентнісним підходом до навчання у дусі Нової української школи, його діяльнісним характером і технологічною спрямованістю.

Ключові слова: продуктивне навчання, вільне навчання і виховання, кероване навчання, розумове виховання, компетентнісний підхід, технологізоване навчання.

Актуальність ідей Василя Сухомлинського у навчанні літератури зумовлюється необхідністю підвищення продуктивності педагогічного процесу, що дає змогу наблизити шкільну освіту до пот-

реб і запитів людини та суспільства. Тому знання, дотепно зауважив педагог, не повинні вкладатися в голову учнів, як начинка в пиріг, а мають здобуватися в процесі їхньої роботи над матеріалом.